

DOLENJSKI RAZGLEDI

Novo mesto, 17. decembra 1970

št. 17

MIHAEL KAMBIČ: CIGANKA (olje, 46x36 cm)

RAZSTAVE BELOKRANJSKEGA MUZEJA V METLIKI

Namen sodobnega muzeja je, da zbira, proučuje, inventarizira in razstavlja pridobljeno muzejsko gradivo. Brez dvoma je prav zadnji namen muzejstva najbolj privlačen za večino muzejskih obiskovalcev, ki si v zbirkah na neprisiljen vizualni način — ta od človeka zahteva malo truda, pa je kljub temu močno učinkovit — odpirajo nove poglede na življenje in si tako širijo duševno obzorje. Prav zato se muzejske ustanove trudijo, da bi dobile čimveč razstavnega prostora. Ker pa tega, na žalost, vedno primanjkuje, si morajo pomagati z občasnimi razstavami. Teh ne zanemarjajo niti največji svetovni muzeji, če hočejo temeljiteje prikazati kak dogodek, dobo, osebnost, umetnostno smer itd. Zato so ena glavnih muzejskih nalog prav razstave: čim več naj jih bo, čim boljše, čim bliže ljudem!

Kakšen naj bi bil potem delež slovenskega podeželskega muzeja, ki ima morda lepe zamisli, pa majhne možnosti, da jih uresniči? Vsaka dobra razstava zahteva namreč veliko študija, zahteva scenarista, arhitekta, potrebuje estetski, pravilno osvetljen prostor, primerne vitrine, panoje itd.

Vsega tega si večina naših muzejev, pa tudi Belokranjski za zdaj ne morejo privoščiti. Sicer so se včasih skušali gornjim muzejskim principom približati; v splošnem pa so se morali, tako razstavljalci kot gledalci, zadovoljiti z marsičim skromnejšim. Primernih prostorov za občasne razstave v Belokranjskem muzeju vsaj spocetka ni

bilo, zato so bile take razstave v šolski učilnici (seveda poleti, ko tam ni bilo pouka), v kaki dvorani, avli pa tudi na muzejskem hodniku. Največkrat pa je bilo treba za občasno razstavo podreti stalno muzejsko zbirko. Prostora, ki bi bil namenjen samo za občasne razstave, muzej namreč še danes nima. Morda mu bo dano priti do njega v prihodnjih letih.

V možnostih, ki jih je imel, pa je Belokranjski muzej od 1. maja 1951 do konca 1970 pripravil naslednje občasne razstave:

1951

1. Dela Engelberta Gangla

Razstava je bila odprta 25. februarja 1951 ob prvi obletnici pisateljeve smrti (u. 25. februarja 1950) v njegovi rojstni hiši št. 56 (danes Mestni trg 17). Obenem je Belokranjsko muzejsko društvo v tej hiši v dveh sobah odprlo stalno spominsko zbirko Engelberta Gangla.

2. Etnografska in kulturnozgodovinska razstava

Odprta je bila 1. maja 1951 v dveh prostorih metliške prošnje (Mestni trg 13) kot zameetek stalnih muzejskih zbirk.

3. Bela krajina v narodnoosvobodilnem boju

Razstava je bila odprta 1. maja v prvem nadstropju mestne hiše (Ljudski odbor mestne občine), Mestni trg

22, kot osnova za oddelek osvobodilnega boja Belokranjskega muzeja.

4. Metliško gasilstvo

Razstava, ki je prikazovala razvoj najstarejšega gasilskega društva na Slovenskem, je bila odprta v avgustu 1951 v učilnici osnovne šole v metliškem gradu.

1952

5. Arheološko gradivo Bele krajine

Za razstavo je okoli 250 predmetov iz belokranjskih arheoloških najdišč posodil Narodni muzej v Ljubljani. Uredila sta jo ravnatelj Narodnega muzeja dr. Jože Kastelic in asistent arheološko-prahistoričnega oddelka istega muzeja Vinko Sribar. Tudi ta razstava je postala osnova arheološke zbirke Belokranjskega muzeja. Odprta je bila v obnovljeni Martinovi cerkvi v Metliki. Razstavo je odprl dr. Jože Kastelic.

1953

6. Etnografska razstava v Črnomlju

V juliju 1953 je Belokranjski muzej organiziral prvo ekipo študentov etnološkega seminarja ljubljanske univerze, ki je raziskovala materialno, socialno in duhovno kulturo v Gribljah in okoliških vaseh ter v dolini Kolpe pod Starim trgov. Ekipa je poleg številnih fotografij, risb in zapisov nabrala tudi okoli 220 predmetov. Vse to gradivo je bilo razstavljeno v gimnazijski telovadnici v Črnomlju od 28. julija do 2. avgusta 1953.

7. Ob desetletnici ustanovitve XV. SNOUB — Belokranjske

Razstava je bila odprta od 19. do 24. septembra 1953 v dveh prostorih ljudskega odbora, mestne občine v Metliki.

1954

8. Razstava NOB ob desetletnici SNOS

Odprta je bila v dveh novih muzejskih prostorih v metliškem gradu od 22. do 27. julija 1954.

9. Belokranjski heroji

Razstava je bila odprta v Belokranjskem muzeju oktobra 1954.

10. Naši borci

Razstava je bila odprta v muzeju v oktobru 1954.

11. NOB in ljudska oblast

Razstava je bila odprta ob prvem občinskem prazniku v Metliki od 26. do 30. novembra 1954.

Hiše nad Bojico v Metliki

(Foto: dr. Ivan Komelj)

Valvasorjeva Metlika v drugi polovici 17. stoletja

1955

12. Ob delavskem prazniku
Razstava je bila odprta v maju 1955.

1956

13. Gasilsko društvo v Metliki
Razstava je bila odprta ob razvitju novega gasilskega prapora. Urejena je bila v učilnici v gradu in je trajala od 24. junija do 4. julija 1956.

14. Janez Trdina in Bela krajina
Večino dokumentarnega gradiva za razstavo je posodila študijska knjižnica iz Novega mesta. Razstava je bila dopolnjena z etnografskimi predmeti. V Belokranjskem muzeju je bila odprta od 7. do 21. oktobra 1956.

15. Metliška občina v borbi in obnovi
Razstava je bila odprta v muzeju ob tretjem občinskem prazniku od 26. novembra do 4. decembra 1956.

16. Znanstveno delo univ. prof. Nika Zupaniča
Razstava ob 80-letnici belokranjskega rojaka iz Gribelj — častnega člana Belokranjskega muzejskega društva — je bila odprta v muzeju od 6. do 16. decembra 1956. Razstavljene so bile tudi mnoge njegove diplome, dela akad. slikarja Maksima Gasparija.

1957

17. Petdeset let telesnovzgojnega dela v Metliki
Razstava je bila odprta ob 50-letnici ustanovitve »Prvega belokranjskega Sokola« v Metliki. Trajala je od 8. do 30. junija 1957.

18. Brata Ivan in Anton Navratil
Razstava je bila združena z odkritjem spominske plošče uredniku prvega slovenskega mladinskega lista »Vedež« in etnografu Ivanu Navratilu (1825—1896) ter narodnemu buditelju Antonu Navratilu (1832—1897). Razstavo je odprl 13. oktobra 1957 dr. Rudolf Kolaric, ki je prejšnji večer tudi govoril

na spominski svečanosti bratov Navratilov. Razstava je bila odprta do 3. novembra 1957. Ob tej priložnosti je izšlo tiskano vabilo.

19. Ob 40-letnici oktobrske revolucije
Razstava je bila odprta od 7. do 17. novembra 1957.

20. Partizanski umetniki
Gradivo za razstavo, ki je bila odprta ob tretjem občinskem prazniku, je posodil Muzej narodne osvoboditve iz Ljubljane. Razstavljenih je bilo 35 originalov sedemnajstih avtorjev, in sicer Marjana Bohinca, Alenke Gerlovič, Vita Globočnika, Božidarja Jakca, Vlada Jordana, Doreta Klemenčiča-Maja, Vlada Lamuta, Lojzeta Lavriča, Franceta Miheliča, Ivana Miklavca, Boža Pengova, Dušana Petriča, Nikolaja Pirnata, Ivana Seljaka-Čopiča, Franceta Slane, Iveta Šubica in Draga Vidmarja. — Razstava je bila odprta od 26. novembra do 15. decembra 1957.

1958

21. Naša žena v narodnosvobodilnem boju
Razstavo je ob petnajsti obletnici ustanovitve Slovenske protifašistične ženske zveze organiziral Dolenjski muzej s sodelovanjem Muzeja NOB v Ljubljani. Razstava je bila iz Novega mesta prepeljana v Belokranjski muzej, kjer jo je 6. aprila 1958 odprla predsednica Okrajne zveze ženskih društev Franoka Slakova. Razstava je bila zaprta 27. aprila 1958.

22. Naši pionirji v narodnosvobodilnem boju
Razstava, ki je bila pripravljena ob petnajstletnici ustanovitve pionirske organizacije, je bila odprta od 11. maja do 8. junija 1958.

23. Revolucionarno delo Janeza Marentiča
Razstava je bila odprta ob 100-letni-

ci osnovne šole v Podzemlju, ko je bila na njej odkrita spominska plošča rojaku iz Boginje vasi revolucionarju inž. Janezu Marentiču (1910—1942). Razstava, ki je trajala od 15. do 22. junija 1958, je bila v osnovni šoli v Podzemlju. Odprl jo je pokrovitelj proslave inž. Jože Berkopec.

24. Božo Račić in Bela krajina

Ob 70-letnici rojstva častnega člana Belokranjskega muzejskega društva in pobudnika ljudskih obrti Boža Račića je muzej prikazal njegovo etnografsko, publicistično in ljudskoprosvetno delo med Belokranjci. Razstava je bila odprta v muzeju od 11. oktobra do 4. novembra 1958.

25. Dokumenti o bitki na Sutjeski

Razstavljena so bila slikarska dela akad. slikarja Vlada Lamuta iz Novega mesta, ki je po vojni potoval po sledih te bitke. Razstava je bila prirejena v muzeju v počastitev metliškega občinskega praznika. Trajala je od 26. novembra do 21. decembra 1958.

1959

26. Naše žene v NOB

Razstava je bila odprta ob odkritju spominske plošče Slovenske protifašistične ženske zveze na Suhorju pri Metliki 8. marca 1959. Trajala je do 12. marca 1959.

27. Stirideset let Komunistične partije Jugoslavije

Razstava je bila odprta v sobi množičnih organizacij v Gradcu pri Metliki od 12. julija do 4. avgusta 1959. Razstavljene so bile predvsem fotokopije arhivskega in slikovnega gradiva iz Muzeja NOB v Ljubljani.

28. Devetdeset let metliškega gasilstva

Razstava je bila odprta 13. septembra 1959 v okviru drugih gasilskih svečanosti v Metliki (odkritje spominskega gasilskega kamna, spominske plošče padlim metliškim gasilcem itd.)

Razstava je trajala do 27. septembra 1959.

29. Ob desetletnici Belokranjskega muzejskega društva

Razstava je bila v okviru tedna muzejev in v zvezi z drugimi muzejskimi prireditvami odprta od 4. do 25. oktobra 1959. Izšlo je tudi tiskano valilo.

30. Stirideset let Komunistične partije Jugoslavije

Razstava je bila odprta v Črnomlju od 5. do 16. novembra 1959 v sejni dvorani občinskega ljudskega odbora.

31. Stirideset let Komunistične partije Jugoslavije

Ista razstava je bila odprta v Metliki ob občinskem prazniku in je trajala od 26. novembra do 29. decembra 1959.

1960

32. Partizanska Bela krajina

Razstava je bila odprta 17. februarja 1960 v Črnomlju v proslavo tamkajšnjega občinskega praznika. Razstavljen je bil predvsem fotografski material za topografijo NOB Bele krajine. Posnetke je naredila leta 1956 ekipa Muzeja narodne osvoboditve iz Ljubljane. Razstava je bila odprta v dveh sobah občinskega ljudskega odbora do 26. februarja 1960.

33. Partizanska Bela krajina

Ista razstava je bila odprta v Metliki od 24. aprila do 19. maja 1960.

34. Kulturni delež Adlešičev

Razstavo je Belokranjski muzej uredil ob stoletnici osnovne šole v Adlešičih. Prikazana so bila dela domačinov Jurija Grabrijana, Josipa Germa,

dr. Jura Adlešiča in prislekov Ivana Sašlja, Lavoslava Gorenjca-Podgoričana in Boža Račiča. Razstava je bila odprta od 26. junija do 5. julija 1960.

35. Kipar Alojz Gangl

Razstava je bila odprta 9. oktobra 1960 ob odkritju spominske plošče kiparju Alojzu Ganglu (1859—1935) in njegovemu nečaku književniku Engelbertu Ganglu (1873—1950) na njuni rojstni hiši v Metliki. Razstava kiparjevih del, ki jo je v muzeju odprl umetnostni zgodovinar dr. Emilijan Cevc, je trajala do 31. decembra 1960.

36. 110 let metliške godbe

Razstava je bila v muzeju odprta za občinski praznik in je trajala od 26. novembra do 31. decembra 1960.

1961

37. Začetki partizanstva v Beli krajini

Razstava je prikazovala organizatorje OF v Beli krajini 1941, nastanek sabotažnih in partizanskih grup, ustanovitve prve belokranjske čete, njen pohod proti Bučki, vrnitev v Belo krajino in tragedijo na Gorenjih Lazah nad Rožnim dolom.

Razstava je bila odprta od 27. aprila do 31. maja 1961.

38. Začetki partizanstva v Beli krajini

Ista razstava je bila odprta v Črnomlju od 22. do 31. julija 1961 v avli Doma ljudske prosvete.

39. Začetki partizanstva v Beli krajini

Ista razstava je bila odprta v Semiču za krajevni praznik v Domu narodnega heroja Jožeta Mihelčiča. Tra-

jala je od 27. oktobra do 2. novembra 1961.

40. Belokranjski likovni umetniki

Razstava je bila odprta hkrati s preurejenimi muzejskimi zbirkami v novo pridobljenih prostorih. Zajemala je dela Alojza Gangla, Filipa Frölicha, Josipa Germa, Mihaela Kambiča, Julija Papiča, Franca Schönbrunna, Jerbove podobarske delavnice itd. — Odprta je bila za občinski praznik 26. novembra 1961.

1962

41. Kulturni delež Bele krajine

Razstava je bila urejena za teden tiska in je prikazovala belokranjske literarne ustvarjalce in znanstvenike. Odprta je bila od 25. marca do 10. aprila 1962.

42. Zeleznice in železničarji nekoč in danes

Razstavo je posredoval Gradski muzej Karlovac in je bila odprta samo dva dni, 14. in 15. maja 1962.

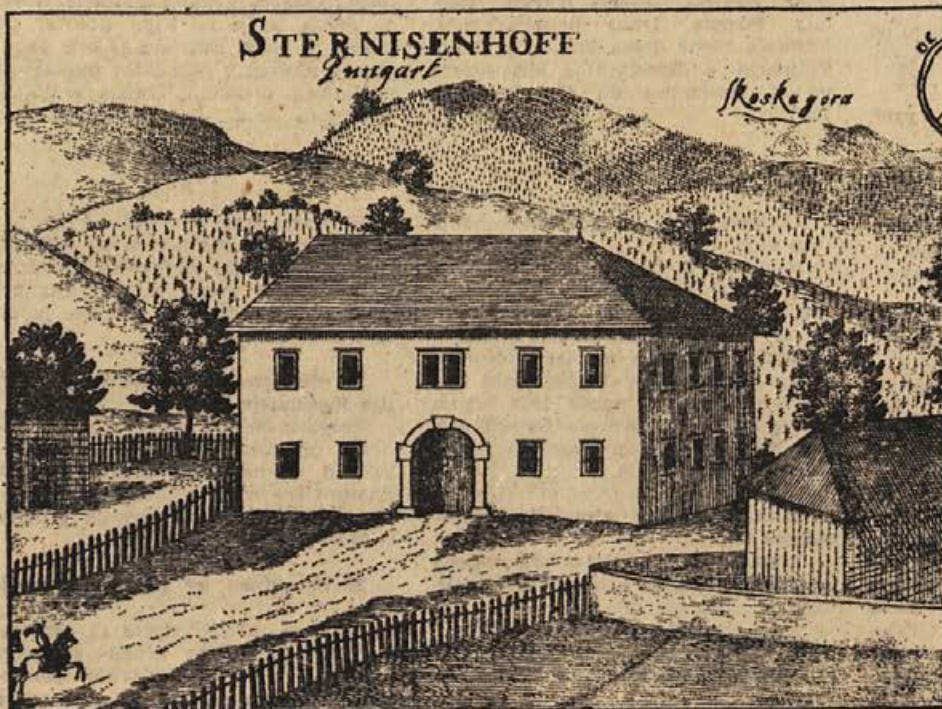
43. Življenje in delo pesnika Mirana Jarca

Razstava o tem belokranjskem rojaku (r. 1900 v Črnomlju, pade 1942 v Partizanskem Rogu) je bila odprta ob 20-letnici pesnikove smrti in je trajala od 24. novembra do 21. decembra 1962. Večji del razstavnega gradiva je prispevala študijska knjižnica Mirana Jarca iz Novega mesta.

1963

44. Naši mornarji

Razstavo je posredovala Pomorska šola iz Pulja. Odprta je bila 24. in 25. maja 1963.

Sternišev dvorec ali Pungart, za katerega so domnevali, da je stal na metliškem Pungartu, je bil v resnici nekdanji Vajdov grad, kjer je danes tovarna »Iskra« v Semiču (reprodukcija iz Valvasorja)

Stara Metlika (iz knjige
»Kranjska mesta«, tiskane
v Novem mestu 1885)

45. Veterinarska služba v NOB
Razstavo je posredoval Dolenjski muzej iz Novega mesta, zbral in uredil pa jo je višji veterinar Milan Dolenc, predavatelj na veterinarski fakulteti v Ljubljani. Razstava je bila v Belokranjskem muzeju odprta od 11. do 23. junija 1963.

46. Ob dvajsetletnici ustanovitve XV. SNOUB — Belokranjske in Belokranjskega odreda.

Razstava je bila pripravljena v zvezi s proslavo in srečanjem borcev Belokranjske brigade in Belokranjskega odreda. Odprta je bila od 29. septembra do 12. oktobra 1963.

1964

47. Muzejski arhivar Ivan Drobnič — osemdesetletnik

Razstava je bila odprta ob 80-letnici arhivarja Belokranjskega muzeja Ivana Drobniča. Belokranjsko muzejsko društvo mu je ta dan izročilo diplomsko častnega članstva. Razstava, ki jo je odprl podpredsednik občinske skupščine Franc Jakljevič, je trajala od 6. do 28. maja 1964.

48. Dvajsetletnica novinarske konference v Metliki

Razstava je bila odprta 16. maja 1964. Istega dne je bilo v Metliki zborovanje slovenskih novinarjev v spomin na prvo novinarsko konferenco, ki je bila v tem mestu pred dvajsetimi leti (5. in 6. maja 1944). — Razstava je bila zaprta 18. junija 1964.

49. Ob dvajsetletnici ustanovitve Rdečega križa Slovenije

Razstavo je posredoval glavni odbor Rdečega križa Slovenije in je zanj Belokranjski muzej prispeval 84 fotografij. Razstava je bila najprej odprta

v Gradcu pri Metliki, nato v Metliki in nazadnje v Ornomlju. V Metliki je razstavo odprla predsednica občinskega odbora Rdečega križa Anica Molek, trajala pa je od 5. do 15. julija 1964.

50. Julij 1944 v Metliki

Razstava je bila odprta 21. julija 1964 v spomin na dvajsetletnico vdora Nemcev, ustašev in vlasovcev v Metliko, ki so 16. julija 1944 v nekaj urah požgali v mestu 120 stanovanjskih in gospodarskih poslopj. Razstava je bila odprta do 26. avgusta 1964.

51. Slikarska dela Zorana Hočevarja

Razstava metliškega rojaka, slušatelja slikarske akademije v Beogradu, je trajala od 13. do 31. avgusta 1964.

52. Retrospektivna razstava akad. slikarja Mihaela Kambiča

Razstava Belokranjca Mihaela Kambiča (r. 1887 v Dragovanji vasi pri Ornomlju) je bila odprta od 15. septembra do 4. oktobra 1964. Pri otvoritvi je bil navzoč tudi avtor, ki je spregovoril o svojem delu.

53. Retrospektivna razstava akad. slikarja Mihaela Kambiča

Ista razstava je bila odprta v Ornomlju, in sicer od 7. do 26. oktobra. Tudi tu je bil pri otvoritvi navzoč avtor.

1965

54. Razstava o prometni varnosti

Razstavo je uredil in posredoval odsek za notranje zadeve okraja Ljubljana. Odprta je bila od 25. marca do 3. aprila 1965.

55. Plastike in risbe kiparja Julija Papiča

Razstava domaćina Julija Papiča (r. 1912 v Metliki) je zajemala njegova kiparska in slikarska dela (risbe s flo-mastrom). Trajala je od 29. aprila do 24. maja 1965. Pri otvoritvi je bil navzoč tudi avtor.

56. Najstarejše metliške listine

Razstava je bila odprta na začetku prireditve ob 600-letnici Metlike. Dvajset listin od 1365—1593, leta je muzeju posodil Državni arhiv Slovenije v Ljubljani. Razstava je trajala od 29. aprila do 15. maja 1965.

57. Metliški motivi Zorana Hočevarja

Razstava je bila odprta od 20. do 31. avgusta 1965.

58. Iz delavnice podobarjev Jerebov

Leta 1871 se je preselil v Metliko podobar Jernej Jereb (r. 1838 na Vrhu pri Zireh). V svoji metliški delavnici je izdelal oltarje za številne cerkve po Beli krajini, Dolenjski in sosednji Hrvatski. V podobarstvu so ga nasledili njegovi trije sinovi Jernej, Vincenc in Rafael. Vincenc Jereb je umrl 1951 in z njim je prenehala osemdesetletna tradicija metliškega podobarstva. — Razstava je bila odprta od 2. septembra do 20. oktobra 1965.

59. Ivan in Ljudevit Tomšič

Razstava je bila odprta 23. oktobra 1965 na Vinici ob ponovni vzidavi spominskih plošč obema bratoma — mladinskima pisateljema: Ivanu (1838 do 1894) in Ljudevitu (1843—1902) Tomšiču. Na proslavi je govoril pesnik Severin Šali, plošči pa je odkril Rudolf Kavčič, upokojeni šolski upravitelj na Vinici. Razstava je bila odprta do 27. oktobra 1965. Del bibliotечnega gradiva je posodila Studijska knjižnica Mirana Jarca iz Novega mesta. — Izdano je bilo tiskano vabilo.

60. Metliški kulturni delavel

Razstava je bila odprta 24. oktobra v Belokranjskem muzeju v zvezi z odkritjem doprsnega spomenika kiparja Alojza Gangla (govoril je umetnostni zgodovinar dr. Emilijan Cevc) in spominske plošče pisatelju in režiserju Osipu Sestu (govoril ravnatelj Gledališkega muzeja Slovenije prof. Dušan Moravec). Razstava je bila odprta do 10. decembra 1965. — Izdano je bilo tiskano vabilo.

1966

61. Intarzije Cirila Podbevška

Razstava novomeškega intarzista Cirila Podbevška je bila odprta od 21. maja do 8. junija 1966. Pri otvoritvi je bil navzoč tudi avtor.

62. Ob 25-letnici ustanovitve Osvo- bodilne fronte

Razstavo posredoval v Metliki Dolenjski muzej iz Novega mesta. Odprta je bila od 11. do 23. junija 1966.

63. Leto 1941 v Beli krajini

Razstava je bila odprta v Črnomlju ob občinskem prazniku (ta je bil v tem letu prestavljen z 19. februarja — ustanovitev SNOS — na 11. avgust — prva partizanska akcija pri Vranovičih blizu Črnomlja. Razstava je bila odprta od 11. do 16. avgusta 1966.

64. »Hiti, brigada petnajsta!«

Razstava je bila odprta ob podelitvi čimicila XV slovenski narodnoosvobodilni udarni brigadi — Belokranjski dne 4. septembra in je trajala do 20. septembra 1966.

1967

65. Taborišče Buchenwald

Razstava je bila odprta 16. aprila 1967, ko je bil v Metliki zbor prežive-

Metliški grad, v katerem sta Belokranjski muzej in Slovenski gasilski muzej (Foto: Janez Dular)

lih internirancev iz tega taborišča. Gradivo za razstavo so zbrali bivši interniranci: Pave Matulič iz Omiša (ta jo je tudi uredil), Vekoslav Figar iz Kočevja, dr. Rudi Supak iz Zagreba, Marjan Mavčič iz Ljubljane ter Zvonko Hanzelj in Ivan Turšič iz Metlike. Na razstavi so bila za skupine tudi krajša predavanja z barvnimi diapozitivi. Razstava je bila odprta do 27. aprila 1967.

66. Metlika pred petdesetimi leti

Razstavljenih je bilo čez 200 fotogra-

fij, ki jih je o Metliki in okolici ter njenih ljudeh v začetku tega stoletja izdelal metliški fotograf Anton Mucha (1868—1944). Razstava je bila odprta od 25. novembra do 31. decembra.

1968

67. Primčeva Julija in njen rod

Razstavo je posredoval Prešernov muzej iz Kranja. Odprli jo je 21. marca 1968 kustos tega muzeja Ortomir Zorec. Razstava je bila zaprta 26. aprila 1968.

68. Grafični listi starih mojstrov

Razstavo je posredoval Pokrajinski muzej iz Celja in jo je sestavljalo 54 listov mojstrov Dürerja, Cranacha, van Leydena, Rembrandta, Rubensa, Callota, della Bella, Tiepola itd. Razstavo je uredila in odprla 15. maja kustodinja celjskega muzeja Milena Moškon. Razstava je trajala do 13. junija 1968. — Natisnjeno je bilo vabilo.

69. Olja in grafike Metličana Zorana Hočevarja

Avtor je razstavil 32 del. Razstava je bila odprta od 16. do 30. junija 1968.

70. Slovenski ekslibris

Razstavo je muzeju posredovala Studijska knjižnica v Novem mestu in je obsegala blizu 300 ekslibrisov. Razstavo je 2. julija 1968 odprl upravnik novomeške Studijske knjižnice Bogo Komel in je trajala do 31. oktobra 1968. — Natisnjeno je bilo vabilo.

71. Belokranjska brigada

Razstava je bila odprta 1. septembra 1968 v avli nove osnovne šole ob poimenovanju te šole po XV SNOUB.

I. Koch: USKOŠKA NOSA (Valvasor VI/295)

Belokranjski. Ob tej priložnosti sta bila v avli šole odkrita tudi spominška plošča in relief Belokranjske brigade, delo akad. kiparja Lojzeta Dolinarja. Razstava je trajala do 12. septembra 1968.

72. Belokranjski motivi Božidarja Jakca

Razstava je bila odprta od 12. novembra 1968 do 28. februarja 1969. Razstavljenih je bilo 35 del (svinčnik, oglje, sepia), ki jih je Jakac napravil v Beli krajini v letih 1919 in 1939. Ob otvoritvi je bil navzoč tudi umetnik. — Izšlo je tiskano vabilo.

1969

73. Belokranjsko podzemlje

Razstavo, ki je bila odprta od 23. marca do 15. maja 1969, je pripravila črnomaljska sekcija Društva za raziskovanje jam Slovenije. Razstavljenih je bilo 20 predmetov in 82 fotografij ter risb belokranjskega podzemnega sveta.

74. Petdeset let Zveze komunistov Jugoslavije

Razstava je bila odprta od 20. maja do 25. junija. Razstavljenih je bilo 235 fotografij in dokumentov o delu KPJ od njene ustanovitve dalje. — Izdan je bil tiskan lepak.

75. Ob petdesetletnici KPJ in vinskih republike

Razstava je bila prirejena na Vinici v okviru III. srečanja dolenjskih izseljencev. Razstavljene so bile fotografije in dokumenti o delu KPJ in o dogodkih ob osnovanju vinskih republike. Razstava je trajala od 28. junija do 24. julija 1969.

76. 53 poštne postaje na cesti Tokaido

Razstavo je posredoval Pokrajinski muzej iz Celja in so jo sestavljali barvni lesorezi japonskega umetnika Hiroshiga (19. stoletje). Razstavo je uredila in odprla 14. avgusta kustodinja celjskega muzeja Milena Moškon. Razstava je trajala do 18. septembra 1969. — Natisnjeno je bilo vabilo.

77. Ob stoletnici metliškega gasilstva

Razstava je bila odprta ob 100-letnici gasilskega društva v Metliki, ki je hkrati najstarejše društvo te vrste na Slovenskem. Razstava je bila odprta 16. avgusta 1969 in je bila v celoti vključena v zbirko novo osnovega Slovenskega gasilskega muzeja v Metliki.

78. Razstava umetniške fotografije

Razstavo so uredili člani mladinskega foto-kino kluba FOKUS iz Metlike in je trajala od 21. septembra do 31. oktobra 1969.

79. Orlando Poian

Razstava italijanskega slikarja Orlando Poiana, ki živi v Tržiču (Monfalcone), je bila prirejena v okviru kulturnega sodelovanja med pobratenima

mestoma Metlika in Ronkami (Ronchi) pri Tržiču. Razstavljenih je bilo 28 platen. Razstava je bila odprta od 25. oktobra do 30. novembra. — Natisnjen je bil katalog.

80. Metlika v objektivu

Razstavo so v počastitev domačega občinskega praznika uredili člani mladinskega foto-kino kluba iz Metlike. Razstava je bila odprta od 22. novembra do 31. decembra 1969.

1970

81. 120 let mestne godbe v Metliki
Jubilejna razstava je bila odprta od 12. junija do 31. avgusta 1970.

82. Svobodna je naša domovina
Razstava je bila prirejena ob 25-letnici osvoboditve. Trajala je od 5. septembra do 31. oktobra 1970.

83. Podoba povojne Metlike
Fotografski dokumenti razvoja mesta po drugi svetovni vojni. Razstavo sta uredila Belokranjski muzej in mladinski foto-kino klub FOKUS. Odprta je bila od 15. novembra in bo zaprta 30. decembra 1970.

Razen zgoraj naštetih razstav je Belokranjski muzej ob raznih priložnostih (občinski praznik, dan žena, teden muzejev, teden gasilstva, razne proslave in obletnice) prirejal manjše razstave izven muzeja, bodisi v vitrinah, na panojih ali v izložbenih oknih. Takih manjših razstav je evidentiranih 14. Poleg tega je Belokranjski muzej posojal razstavno gradivo raznim ustano-

vam po Beli krajini in ostali Sloveniji. Prvo sodelovanje je bilo oktobra 1955 s Studijsko knjižnico v Novem mestu, ko je muzej za Trdinovo razstavo posodil belokranjske etnografske predmete. Prav tako je dal na razpolago etnografske eksponate v oktobru naslednjega leta za kmetijsko razstavo na Grmu v Novem mestu, kasneje pa še Vajeniški šoli in Dolenjski turistični zvezi v Novem mestu.

Leta 1957 je posodil Muzeju narodne osvoboditve v Ljubljani predmete za razstavo Otroci v NOB. Muzealije je dal na razpolago istemu muzeju oziroma kasnejšemu Muzeju ljudske revolucije Slovenije še za razstave Partizanski oder (1963), Mladina v borbi (1963), Razvoj ljudske oblasti na Slovenskem (1963) in Partizanska pesem (1964). S svojimi razstavnimi predmeti je Belokranjski muzej sodeloval na razstavah Slovenskega etnografskega muzeja: Veznine na Slovenskem (1960), Vraževerje na Slovenskem (1963) in Slovensko ljudsko kiparstvo (1969). Tesno je svedela sodelovanje z Dolenjskim muzejem oziroma Dolenjsko galerijo v Novem mestu, kateri je med drugim posredoval celotno retrospektivno razstavo Mihaela Kambiča (1964) in razstavo plastik in risb Julija Papiča (1966).

Ce naredimo kratek povzetek o razstavah Belokranjskega muzeja v 20 letih, dobimo naslednjo sliko:

- a) 83 razstav v Beli krajini,
- b) 14 manjših prigradnih razstav v Beli krajini,
- c) dokaj uspešno sodelovanje z muzejskimi in drugimi kulturnimi in ljudskoprosvetnimi ustanovami.

Pot je urta; veljalo jo bo razširiti in poglobliti.

JOŽE DULAR

Današnja metliška razglednica nekdanjo »blatno vas« zamenjujejo nove stanovanjske soseske, sodobno komunalno urejene, ponos prebivalcev in občine...

V KAKŠNIH OKOLIŠČINAH JE NASTALA PARTIZANSKA LITERATURA

V Vrhovem pri Trebnjem je jeseni 1942 nastal list »Našim ženam«, ki ga je tiskala novomeška partizanska tehnika v Jagodniku nad Šmarjeto – Pomembna dragocenost: partizanska pesmarica z internacionalno vsebino

Spomladi in poleti 1942 je doživljala Dolenjska izreden polet narodno-osvobodilnega gibanja. Sad tega poleta so bila osvobojena območja na več krajih Dolenjske. Tako osvobodilno območje je bil tudi del trebanjskega podokrožja okoli Gabrovke in Čateža. Seveda so Italijani prodrili včasih tudi na to ozemlje, toda le z velikimi silami. Manjše enote si na ta območja sploh niso upale stopiti. Italijani so na ta polet OF reagirali z znano ofenzivo, ki je dosegla kraje okoli Trebnjega prve dni septembra 1942. Polet OF pa je prislil tudi domačo reakcijo, da je odkrila svoje karte, kajti v ofenzivi so enote bele garde nastopale skupaj z Italijani in s tem omogočile, da je bila OF v ofenzivi precej prizadeta. Marsikateri pristaš ali celo aktivist OF se je zaradi hude propagande in terorja belogardistov omajal in celo predal. Belogardisti pa so bili s takimi ljudmi mnogo bolj brezobzirni kot Italijani. Na območju trebanjskega podokrožja so po ofenzivi zlasti prevzetno in surovo nastopali belogardisti s Primskovega, iz Trebnjega in iz Sentruperta. V Sentrupertu so se belogardisti pojavili že pred italijansko ofenzivo. Patrola dvanajstih mož na kolesih s starimi jugoslovanskimi čeladami na glavah se je peljala dan pred italijansko ofenzivo iz Sentruperta preko Mirne na Migolico in Selo na obisk k svojcem.

Čeprav je nastal ob ofenzivi in zlasti še po njej zaradi nastopanja bele garde trenuten preplah med ljudmi, pa se je OF potam še bolj utrdila in ljudje so postali po večini še bolj zavedni in še trdnejši pristaši OF. Tako se je prav po ofenzivi narodnoosvobodilno gibanje razvilo še bolj v globino. Zdaj so se začele organizativno organizirati poleg mladih tudi žene. Organizacija borbenih žena je postala eden izmed stebrov OF. Poglobitev organizacije OF in njenih nalog na propagandnem področju se je kazala tudi v širjenju literature in ustanavljanju novih rednih publikacij, radijskih vesti, pesmaric itd., tako da je politično in propagandno delo postalo še bolj živahno, pestrejše ter tudi kvalitetnejše.

List »NAŠIM ŽENAM« je nastal na trebanjskem podokrožju

Med novimi publikacijami oziroma listi moramo omeniti zlasti list Našim ženam, ki je po svoji vsebini in po preprosti prvotni zunanji obliki nastal prav na območju trebanjskega podokrožja v pogojih, ki so bili za tisti čas značilni. Dne 4. in 5. oktobra 1942 je bila na območju trebanjskega podokrožja tovarišica Mara Rupena, da bi pregledala politični položaj in organizacijsko stanje OF, ki ga je zapustila italijanska ofenziva. Zlasti je bilo treba ugotoviti, kako je vplivala na organizacijo OF in na razpoložene ljudi bela garda, ki je z različnimi nasilnimi metodami novačila pripadnike svojih vojaških enot tudi iz vrst omajanih vojštašev OF.

Mara Rupena je imela na poti razgovore in širše sestanke z aktivisti in zaupniki OF, zlasti še s članicami SPZZ. Član oziroma sekretar podokrožnega odbora OF Trebnje je tovarišico Maro Rupena spremljal ter pripravil vse te sestanke. Tako je bilo tudi v Gabrovki, kjer so se žene sestanka kljub težkim razmeram udeležile. Med potjo in med sestanki je tovarišica Mara Rupena zbirala, pripravljala ter urejala prispevke za prvo številko lista, ki je bil namenjen borbenim ženam. Pripravljala je zanj tudi obširnejši uvodni članek. Med prispevki za prvo številko je bilo nekaj pesmic Vide Brest (Majde Peterlin s Kamnja nad Sentrupertom), neka daljša pesem z naslovom Materam padlih partizanov (brez podpisa), članek z naslovom Pri materah treh belogardistov in še nekaj krajših besedil in gesel.

Vsebinsko in po zunanji obliki (osnutek za naslovno stran prve številke) je torej list Našim ženam nastal na območju Trebnjega, še bolj točno v zaselku Vrhovo pri Trebnjem. Zaselek Vrhovo obsega le dve kmetiji, Kastelčevo in Ostankovo. Hiša vdove Kastelic je bila ob vsakem času tudi v nevarnih okoliščinah odprta partizanom in aktivistom OF. Dva starejša sinova sta padla. Jože je bil partizan v brigadi VDV. Pri drugi hiši je bil

Lado eden izmed prvih zaupnikov OF. Gospodar Ostanek je bil zaupnik oziroma pozneje odbornik OF in se je kot odposlanec udeležil tudi zbora poslancev slovenskega naroda.

Prav tedaj je potekala reorganizacija partizanskih enot, zato ni bilo v tem času na območju trebanjskega podokrožja nobene partizanske enote. Svoje delo so opravljali le kurirji TV postaj. Zato je bilo treba tako kot sestanke opraviti tudi uredniško delo za list Našim ženam na prostem, s papirji na kolenih, ker ni bilo varno zadrževati se po hišah zaradi križarjenja belogardistov po terenu.

Prva partizanska enota na tem območju po ofenzivi je bila četa Gubčeve brigade. Skupina belogardistov s postojanke na Primskovem pod vodstvom Staneta Drakslerja s Kopačije je ves september 1942 neomejeno in samovoljno gospodarila v okolici Gabrovke in nameravala ustanoviti svojo postojanko tudi v Gabrovki. Zlasti iz sosednje vasi Moravč je bilo več domačinov že v Drakslerjevi belogardistični skupini. Ta skupina pa se je vendarle utela. 4. oktobra 1942 so jo obkolili v cerkvi v Gabrovki, kamor se je v naglici zatekla, partizani Gubčeve brigade pod vodstvom Robija Borštnarja. Drugi dan so te belogardiste rešili Italijani in beli, ko so z veliko premočjo pridrli iz Trebnjega. Partizani pa so tako le preprečili nastanek belogardistične postojanke v Gabrovki.

Prva številka lista Našim ženam je izšla novembra 1942 v novomeški tehniki, ki je bila tisti čas že na Jagodniku nad Šmarjeto. Naslednje številke so ponatiskovale tudi druge okrožne tehnike razen novomeške tudi stiška tehnika (pozneje se je imenovala Urška), belokranjska, notranjska in druge. Po nekem podatku je novomeška tehnika izdelala četrto številko lista v 418 izvodih. To je danes videti malo. Toda, treba se je živeti v tedanje razmere, ko je primanjkovalo papirja in ko je bilo treba delati v težkih okoliščinah z ročnim tiskoslovom. Literatura je bila tačas dragocena, zato je šla iz rok v roke. Tako moramo podatek 418 izvodov večkrat pomnožiti, da bi dobili pravo predstavo o

vlogi partizanske literature v tistih težkih časih.

Zene, ki so se že napovedi lista na sestankih zelo razveselile, so sprejele list, ki je bil pisan zelo poljudno in aktualno, z velikim navdušenjem kot res svojega. Prebirali so ga tudi drugi in krožili je tudi po partizanskih enotah iz rok v roke.

List je izhajal pod imenom Našim ženam do vključno sedme številke. Od osme številke dalje, ko je postal centralno glasilo SPZZ, pa se je imenoval Naša žena.

Kako je februarja 1943 nastala partizanska pesmarica »S pesmijo mnoga so ustvarjena dela«

V podobnih pogojih je nastala na območju trebanjskega podokrožja tudi pesmarica. Ko so po italijanski ofenzivi nastale postopoma belogardistične postojanke v Stični, Sentvidu, v Dolenji vasi pri Temenici, na Primskovem itd. je postalo delo aktivistov in tehnike stiškega okrožja na domačem terenu čedalje težje. Na ozkem pasu med italijansko-nemško demarkacijsko črto ter železnico, pa tudi med železnico in Krko je bilo na gosto posejanih polno belogardističnih postojank. Tako se je morala stiška tehnika umakniti na območje sosednjega trebanjskega podokrožja. Prav tako so se morali umakniti tudi aktivisti stiškega okrožja. Stiška tehnika se je od novembra 1942 do pomladi 1943 drževala na trebanjskem območju in se odsej imenovala tehnika Urška po tovarišici Svetek Danici-Urški, ki je tehniko vodila. Tehnika je imela svoj sedež v Zahodnodolenjskem odredu, tako da je bila v začetku z njim skupaj v gozdnem taborišču v Tihabojski rebri, nato pa se je z njim selila po vaseh. Nekaj časa konec decembra 1942 je bila v Zg. Zabukovju, januarja 1943 na Okrogu pod Čatežem, potem na Migolski gori in februarja na Brglezu.

Ko je bila tehnika z odredom na Okrogu, je začela pripravljati zbirko domačih partizanskih in nekaterih tujih revolucionarnih pesmi. Zbirko je zbral in uredil tovariš Marinček, mož Danice Svetek-Urške, ki je bil nekaj časa na okrevanju. Februarja 1943 se je spet vrnil v brigado in je bil politični funkcionar. Tovariš Marinček je pesmarico uredil tako, da je k večini pesmi napisal tudi pripombe in pojasnila, v kakšnih okoliščinah in kje so nastale. Zbranih je bilo 36 pesmi: 24 slovenskih partizanskih in revolucionarnih pesmi, 8 ruskih, 1 italijanska, 1 španska, 1 meksikanska in 1 bolgarska. Pesmarica je imela torej internacionalno obeležje. Transkripcijo in proste prevode ruskih pesmi je oskrbel aktivist Vrbinč, ki je izdelal tudi ilustracijo naslovne strani in devet ilustracij med tekstom.

Pesmarica, ki je imela naslov S pesmijo mnoga so ustvarjena dela, je bila gotova in pripravljena za razpošiljanje konec januarja oziroma v

Anton Repnik: RIHTARJA BIJEJO

začetku februarja 1943, ko sta bila odred in tehnika Urška na Brglezu. Prav tisti dan, ko je bila pesmarica gotova, sta prišla na inšpekcijo v ZDO tovariša Ivan Maček-Matija in Ivo Lolla-Ribar, ki sta si pesmarico ogledala in jo zelo pohvalila.

Pesmarica je bila izdelana v več kot 600 izvodih. Ljudje, zlasti mladinci in mladinke, so se trgali zanjo. Ko je bila že zlavna razdeljena, so mnogi še vedno moledovali, da bi jo dobili.

Oprav je bila razmnožena v omejenem obsegu, je vendar prodra v vse kraje tako imenovane Ljubljanske pokrajine. Tako so jo dobili tudi v Ljubljani, kjer jo je okrožna tehnika KPS ponatisnila z vsemi pojasnili in prevodi. Spremenili so samo naslov zbirke v Pesmi in nanovo dodali še prosta prevoda španske revolucionarne pe-

smi Asturiane (po njej je pripravljena slovenska partizanska pesem Na okni, glej, obrazek bled...) in meksikanske revolucionarne pesmi La kukarača. Pesmarica je bila tudi na novo ilustrirana (ilustriranih je bilo vseh 36 pesmi). Ilustracije je naredil in v kurzivu izpisal vse besedilo pesmi grafik Kopač iz Ljubljane. Razmnožena je bila v tehniki svetlotiska in vezana v temnordeče platno v miniaturnem formatu.

Po izjavi tovariša Kopača, ki je to izdajo pesmarice opremil, so se zanjo zanimali mnogi tujci, ki so jo videli. Pripravljani bi bili baje dati zanjo večjo vsoto denarja, če bi lahko dobili originalni izvod. (Obe pesmarici in tudi izvod prve številke lista Našim ženam hrani Inštitut za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani.)

VEKOSLAV PERPAR - VRBINC

STO PETDESET LET ŠOLE V DOBOVI

Prvi začetki dobovske šole segajo v leto 1819. Na prizadevanje takratnega župnika Ivana Stroja so pričeli tega leta z rednim poukom. Učno sobo so imeli v lesenem hramu, da so imeli pouk do leta 1823 v župnišču pod pogojem, da skrbi občina za kurjavo. Šoloobveznih otrok je bilo 161, pouk pa jih je obiskovalo do 50, a še za te ni bilo dovolj prostora, kajti učilnica je hkrati služila učitelju za stanovanje in spalnico.

Naslednik, župnik Jakob Dular, ni več dovolil, da bi bil pouk v župnišču. Zato so bili domačini prisiljeni pričeti z gradnjo šolskega poslopja, ki so ga dogradili do leta 1826. Imelo je eno učilnico in učiteljsko stanovanje. Javna trivialna šola je postala dobovska šola že leta 1821 z odlokom okrožnega urada v Celju z dne 30. oktobra 1821 (štev. 11063). Prvi provizorni učitelj Jakob Jajnshek je bil imenovan leta 1820 z dekretom knezoškofijskegalavantinskega konzistorija. Leta 1828 je postal stalni učitelj. Od leta 1828 do 1832 je obiskovalo šolo 378 dečkov in 1 deklica. Leta 1838 je sledil Jakobu Hajnsku definitivno nastavljeni učitelj Josip Juri in leta 1868 Ivan Hribernik. Leta 1855 so spadale v dobovske šolske okoliš vasi: Dobova, Loče, Rigonce, Mali in Veliki Obrež, Gaberje, Sela in Mostec.

Takratno dobovsko šolo so nadzorovali: vsakokratni videmski dekan kot distriktni šolski oglednik (nadzornik), dobovske župnik je bil krajevni šolski oglednik in učitelj. Vsi so skrbeli, da bi se ohranilo šolsko poslopje v dobrem stanju in za dober šolski obisk.

Ker pa je število šoloobiskujočih otrok stalno naraščalo, je okrajni šolski svet v Brežicah predlagal, da se dobovska šola razširi v dvo-razrednico. Hkrati je tudi krajevni šolski odbor odobril, da šolsko stavbo lahko razširijo proti jugu in dozidajo še eno nadstropje, zaradi gradbenih del na šolski stavbi so imeli pouk v gospodarskem poslopju grofa Attemsa v Rigoncih do leta 1878. Razširjena šola je imela sedaj dva razreda in dve dvosobni stanovanji za nadučitelja in podučitelja. Pouk so imeli navadno od 9.—12. ure in od 13.—15.30. Glavne dvomesečne počitnice so imeli jeseni, to je septembra in oktobra. Z novim šolskim letom so pričeli prve dni novembra.

Zaradi stalnega naraščanja šolo-

Stavba nekdanje »državne ljudske šole v Dobovi«, za katero so zgradili poslopje že 1826, povečali pa 1876 in 1878.

(Iz arhiva Slovenskega šolskega muzeja)

obveznih in šoloobiskujočih otrok se je kmalu pokazala potreba po ponovni razširitvi šole. Krajevni šolski odbor je na seji 18. januarja 1900 sklenil razširiti dobovsko šolo, odobril načrt in proračun v znesku 25.600 K. Gradbena dela so bila dokončana v začetku novembra 1902. Istega leta so pričeli s poukom na novi šoli 13. novembra. Vodstvo šole je prevzel Simon Gajšek, ki je v času vodenja šole od 1902 do leta 1926 dosegel lepe uspehe na pedagoškem in kulturnem področju. Hkrati je bila z odlokom deželnega šolskega sveta v Gradcu šola razširjena v 6-razrednico (8.9.1902, št. 8117). Šolski okoliš je obsegal iste vasi in zaselke kakor 1855).

V času NOB je bilo šolsko poslopje močno poškodovano, ker je bila v šolski stavbi nemška vojska. Kraj sam je veliko pretrpel zaradi bombardiranja in izseljevanja, saj je bilo izseljenih 98 odstotkov vasičanov v Slezijo. Na njihova posestva so naselili nemške Kočevarje. Po uradni statistiki je bilo izseljeno v Slezijo 473 otrok; od teh se 22 otrok ni vrnilo, umrli so v taboriščih. Med vojno so imeli v kraju pouk samo v nemškem jeziku in tudi poučevali so le nemški učitelji.

Po odhodu Kočevarjev in Nemcev so v šolskem poslopju več dni zaporedoma prenočevali ustaši, ki

so bežali pred narodnoosvobodilno vojsko in ravno ti so naredili največjo škodo in uničili, kar je še ostalo.

Po končani drugi svetovni vojni je bila odprta šestodelna šola in je imela leta 1945 vpisanih 311 učencev. Pouk je bil prvotno zelo težak, zlasti pouk slovenskega jezika. Otroci, ki so preživeli 4 leta po raznih taboriščih Nemčije, so pomanjkljivo obvladali materin jezik. V kraju je bila ustanovljena tudi nižja gimnazija z odločbo Min. za prosveto LR Slovenije (VI. štev. 2236/1 z dne 27. maja 1950).

Pričetek rednega pouka je bil 10. oktobra 1950. Nastanjena je bila v poslopju osnovne šole, kjer je imela na razpolago 6 učilnic. Šolski okoliš je ostal nespremenjen, vsolani pa so bili tudi dijaki šolskega okoliša Kapele in Velike Doline.

S šolskim letom 1957/58 so s šolsko reformo nižjo gimnazijo in osnovno šolo združili v popolno osemrazredno osnovno šolo. Sedaj je v Dobovi osemletna šola s 15 oddelki in 371 učenci.

SLAVICA PAVLIČ

(OPOMBA UREDNIŠTVA: prispevek je bil napisan že aprila 1969, malo pred 150-letnico prvih začetkov dobovske osnovne šole, a ga doslej nismo mogli objaviti).

METLIKA — ZANIMIV SAMORASTNIK

26. novembra 1970 je bila v novih prostorih tovarne BETI v Metliki slavnostna seja občinske skupščine in občinskega odbora združenja Zveze borcev NOV. Vodil jo je predsednik Ivan Žele, v delovnem predststvu pa so bili tovariši Franc Vrvišar, Peter Vujčić, Dako Damjanovič, Manek Fux, Ivan Kostelec in Tine Molek. Že pred sejo so si odborniki z nekaterimi gosti vred ogledali nove čistilne naprave metliškega vodovoda na Veselici, po seji pa so si vsi ogledali proizvodnjo v novem obratu kodranke, ki je najpomembnejša pridobitev tovarne BETI v zadnjem času. Obisk v tovarni je veljal tudi novemu oddelku za dodelavo volne; tovarna bo zdaj uvažala volno samo še kot surovino, nakar jo bo sama dodelala v končne izdelke in pošljala na tržišče. Holandska tvrdka NEVEDA, ki je znana po kvalitetni volni po vsem svetu, bo dobavljala osnovno surovino; uvožena in v BETI predelana volna bo primerna tako za ročno kot strojno pletenje. Na leto je bodo predelali okoli 400 ton. Te in druge pridobitve v BETI so plod večmesečnega načrtnega in vztrajnega dela, njihova vključitev v poskusno in redno proizvodnjo pa bo metliške tekstilce postavila na še uglednejše mesto v Jugoslaviji. Delovni kolektiv BETI letošnjega občinskega praznika ni počastil samo z besedami, temveč z novimi proizvodnimi zmogljivostmi, s katerimi stopa zdaj na čelo jugoslovanske trikotnične industrije. BETI je zdaj edini proizvajalec dlolen lofta v Jugoslaviji.

Ni bil slučaj, da se je vodstvo občinske skupščine odločilo za slavnostno sejo v tovarni BETI. Odborniki prav radi določeno spoznava-jo napredek, rast in probleme proizvodnih organizacij na območju domače občine. Ogled najnovejših strojev v novih oddelkih tovarne jih je njim in gostom v zgoščeni obliki podal direktor tovarne Peter Vujčić.

Metliški primer izgradnje občine z dolgoletnim načrtnim in vztrajnim delom, za katerega občani že 15 let sami prispevajo krajevne in občinske samoprispevke, je svetel zgled, kaj lahko doseže tudi nerazvito in zaostalo območje, kot je bila Bela krajina vse doslej. Predsednik občinske skupščine Ivan Žele je na slavnostni seji razvoj zadnjega poldruega desetletja opisal med drugim takole:

Praznik — spomin na težke, a slavne in častne dni

»Belokranjski človek, ki ga je trdo življenje stoletja kovalo, borba za obstanek na pretežno slabo

Skupina odbornikov med slavnostno sejo metliške občinske skupščine in občinskega odbora združenja Zveze borcev ob letošnjem prazniku Metlike 26. novembu

rodovitnih kraških tleh pa silila k nenehnemu težkemu delu, je že pred minulo vojno, ko so tu nastajale prve partijske organizacije, še bolj pa v samem začetku NOB vedel, kje in na čigavi strani je njegovo mesto. Že 1941 je bila osnovana Belokranjska četa, 1942 Belokranjski odred; še istega leta in vse do zmagoslavnega zaključka naše revolucije so se belokranjski ljudje borili v vrstah vseh slovenskih in tudi hrvaških brigad ter divizij. V naši občini in vsej Beli krajini skoraj ni bilo žene in hiše, katere vrata se ne bi odprla lačnemu, žejnemu in utrujenemu borcu. Sovražnikom našega naroda in naše revolucije je kljub velikemu prizadevanju in izrabljanju verskih čustev ljudi uspelo pridobiti v vrste izdajalcev le prav redke Belokranjce. Zato so morali belo gardo pretežno uvoziti od drugod. Toda bela garda se ni za dolgo zadržala na naših tleh. Komaj je bila na robu Gorjancev, na Suhořju, ustanovljena močnejša belogardistična postojanka, že je slovenski belogardizem kljub močni podpori Italijanov doživel enega izmed prvih velikih porazov: postojanka na Su-

hořju je bila uničena. V tej pomembni akciji, ki so jo 26. novembra 1942 izvedli borci Cankarjeve brigade in Belokranjskega odreda, je prišlo tudi do prvega večjega sodelovanja med slovenskimi in sosednjimi hrvaškimi partizani — 13. proletersko brigado. V spomin in počastitev te pomembne zmage je metliška občina proglasila 26. november za svoj občinski praznik.

Odborniki in gostje so nato z mirno molko počastili spomin na stotine borcev iz domače občine, ki so darovali svoja življenja v boju za slovenski in jugoslovanski socializem, za napredek in lepše odnose med ljudmi in narodi sveta. Predsednik občinske skupščine je nadaljeval:

Leta obnove in razvijanja komunalnega sistema

»Tudi po osvoboditvi so se naši občani hitro vključili v obnovo in številne politične kot gospodarske akcije, ki so sledile prva povojna leta. Iluzije o hitrih spremembah na bolje, o lepši prihodnosti, ki naj bi prišla kar čez noč, so kmalu

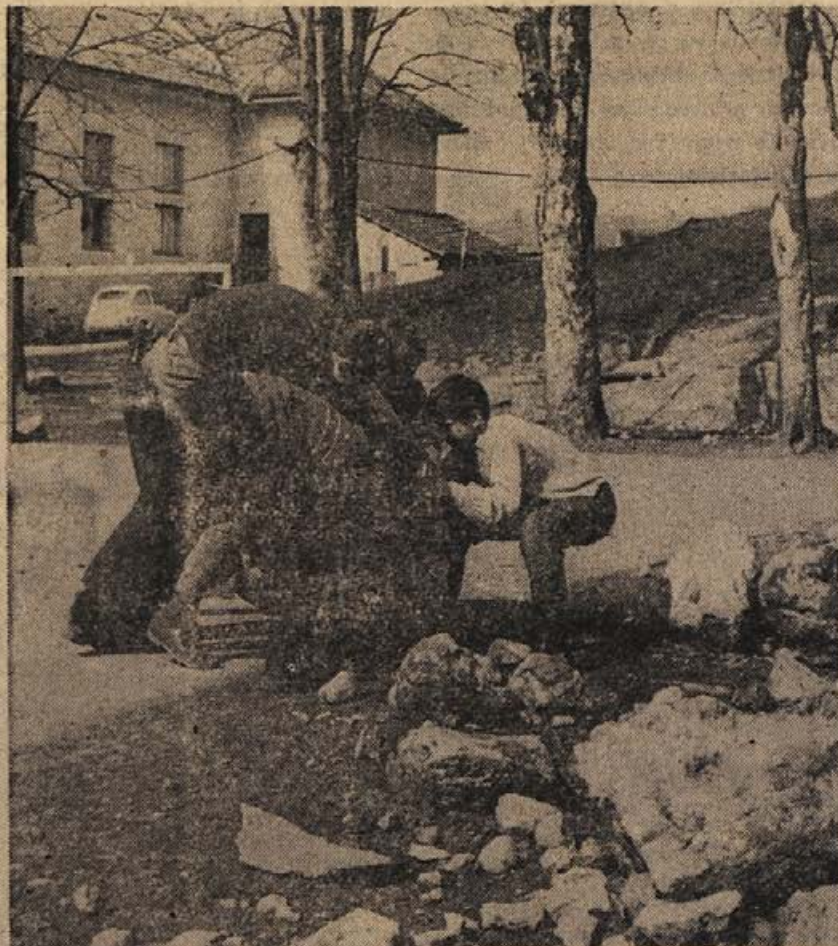
Peter Jovanovič: PIVEC

minile. Spoznali smo, da si bomo to lepšo prihodnost morali ustvariti sami.

Kljub dobri volji ob ustanovitvi kmetijske delovne zadruge v Metliki, čevljarske in šiviljske zadruge ter neka j morda ne prav posrečenih investicij v kmetijstvo, naše območje več kot 10 let po osvoboditvi ni napravilo niti koraka naprej. Številni naši najboljši kadri so v teh letih zaradi takih razmer odšli drugam in še danes jih imamo na mnogih pomembnih delovnih mestih širom po Sloveniji in Jugoslaviji.

Na območju metliške občine je bilo še pred petnajstimi leti zaposlenih komaj 300 ljudi. Naš razvoj se je začel šele malo pred ukinitvijo okrajev, pred približno 12 — 13 leti s preselitvijo »Belokranjke« v Metliko ter z otvoritvijo predilnice novomeškega »Novoteksa«. Takrat se je začel komunalni sistem tudi pri nas le razvijati, delovne pobude naših ljudi pa so se s tem začele sproščati.

Zadnjih 10 let se je razvoj metliške občine naglo dvigal. Skoraj vsa naša podjetja so, pa naj se čuje to morda tudi neverjeto, rasla takorekoč iz nič, a s pametno politiko občinskih vodstev ter po zaslugi prizadevnih, preudarnih kot iznajdljivih ljudi v vodstvu teh delovnih organizacij. Seveda moram pri tem zlasti poudariti veliko skromnost, delavnost in požrtvovalnost naših delovnih kolektivov in vseh prebivalcev domače občine. Pri tem moramo povedati, da so mnogi, ki so bili med NOB v Beli krajini, po zabilu na delež te naše pokrajine v letih revolucije. Toda ne vsi! Pre-

Prostovoljnega dela v Metliki in drugih krajevnih središčih v občini ne zmanjka že dolgih 15 let: tudi šolska mladina je vedno rada priskočila na pomoč, zlasti še, če je šlo za telovadišča in športna igrišča.

Peter Jovanovič: KMET

cej vodilnih ljudi na raznih položajih je le čutilo dolg do te siromašne, a zdrave in čvrste pokrajine. Prav ti ljudje so nam veliko pomagali tudi pri pridobivanju sicer bolj skromnih, pa vendar dokaj učinkovitih kreditnih sredstev. Pomagali so tudi z dobrimi nasveti ter z moralno in drugo podporo. Nekateri izmed njih sedijo danes med nami, nekaj pa jih bo še prišlo na otvoritev novih proizvodnih prostorov te tovarne. Ob tej priložnosti se jim najtopleje zahvaljujem za vso podporo, ki so nam jo v težkih letih dajali, kakor tudi za najskromnejši pametni nasvet.

Osnovne značilnosti sorazmerno hitrega vzpona iz nerazvitosti

Se hitrejši razvoj dosegame zadnja tri ali štiri leta. V teh letih se je gospodarstvo v občini tolikanj okrepiło in postavilo na trdne noge, da nekaj že pomeni ne le v domačem, ampak tudi v slovenskem in jugoslovanskem prostoru. Obstoječe delovne organizacije so postale solidna osnova za naš prihodnji razvoj. Vrednost proizvodnje se je v zadnjih treh letih več kot podvojila: od 5 milijard Sdin pred tremi leti, je narasla letos že na približno 16 milijard Sdin. Število zaposlenih se je dvignilo v tem času na nekaj več kot 2.000, kar je približno 27 odstotkov vsega prebivalstva občine.

Tudi na področju negospodarskih dejavnosti je bilo v teh desetih letih veliko opravljenega. S cesto od Novega mesta do Vinice

smo bili z močno družbeno pomočjo povezani z ostalo Slovenijo; začeli smo urejati občinsko središče, malo skromneje pa tudi druga večja naselja v občini; zgrajeno je vodovodno omrežje. Zlasti je bila pomembna izgradnja nove šole v Metliki in ureditev nekaterih drugih šol v občini. Dobili smo nov zdravstveni dom in vrsto drugih pomembnih objektov, ki krepijo družbeno raven prebivalstva. Cena za tak hiter razvoj seveda ni bila majhna; plačevali jo bomo še vrsto let v prihodnosti.

Če na kratko ocenimo najosnovnejše značilnosti našega sorazmerno hitrega vzpona iz nerazvitosti, moramo omeniti predvsem naslednje:

- zdravo organsko rast domačih gospodarskih organizacij brez kakršnihkoli umetnih posegov ali nezdrave pomoči;
- veliko prizadevnost in pridnost ljudi v delovnih organizacijah;
- skoraj neverjetno skromnost in nepojmljivo pripravljenost na zatezanje pasu, na dolgoletno odrekanje pri osebnih dohodkih v korist razvoja lastnega podjetja in celotne občine;
- nenehno nezadovoljstvo z doseženim in želja po še hitrejšem napredku,
- predvsem pa pametno gospodarjenje ter iznajdljivost in prilagodljivost vodilnih kadrov v gospodarstvu in tudi v občini.

Zlasti velja ob tej priložnosti poudariti veliko pripravljenost, sodelovanje in povezanost vseh naših občanov s politiko občine, kar dokazuje 15 let nepretrganega plače-

Peter Jovanovič: DIMNIKAR

vanja samoprispevkov. Prispevek občanov v denarju, prostovoljnem delu in materialu znaša na leto od 70 do 80 milijonov Sdin, prispevki delovnih organizacij pa od 50 do 60 milijonov Sdin na leto, kar prav gotovo ni malo za 7.000 prebivalcev.

Našteta dejstva in s tem zdrava osnova za razvoj so zadnja leta začela mnogo bolj kot v preteklosti odpirati vrata bank do sicer ne vedno ugodnih kreditov, pa tudi do

Metlika je eno najstarejših slovenskih mest, a v jeseni takale podoba mesta prav nič ne kazi...

sredstev nekaterih republiških skladov. Žal so ta vrata za nekatere manjše, toda zdrave delovne organizacije z lepimi možnostmi za razvoj še vedno preveč pripirta.»

Metlika postopno zapušča »družino manj razvitih občin« v SRS

Ne bilo bi prav, če bi trdili, da odborniki metliške občinske skupščine ne poznajo domače občine tudi v številkah. Pogostokrat jih na sejah zborov seznanjajo z dejstvi in s številkami; predsednik ObS jih zategadelj na slavnostni seji ni ponavljal. Ni pa pozabil ob naštevanju doseženega omeniti med drugim tudi tole:

»Danes sem okvirneje govoril o prehojeni poti in doseženih uspehih predvsem zato, ker prav v tem času lani, letos in prihodnje leto postopoma zapuščamo tako imenovano družino najmanj razvitih občin Slovenije, za kar nam seveda ni prav nič žal, čeprav bomo iz leta v leto deležni vse manj pomoči širše družbene skupnosti in bomo za-

radi tega morali premagati še mnoge težave.

Dovolite mi s tem v zvezi še naslednjo pripombo, ki pa je hkrati tudi priznanje našim delovnim ljudem: tudi v najtežjih časih in ob najmanjših osebnih dohodkih smo znali potrpeti; pri nas ni bilo štrajkov, ne v gospodarstvu, ne v šolstvu z namenom, da bi tako protestirali pred republiko. Nismo križem rok čakali na zakon o pospeševanju razvoja manj razvitih območij Slovenije, ki se zdaj pripravlja. Znali smo biti skromni požrtvovalni, delovni in pametni gospodarji. Zato pričakujemo, da bo slovenska skupnost to znala ceniti in nam bo še vedno tudi pomagala.

Zaradi velikih bremen, ki smo jih s hitrim razvojem prevzeli na svoja ramena in zavoljo sorazmerno še velikega odstotka kmečkega prebivalstva, kakor tudi občutnih odplačil za kredite, so dohodki občinskega proračuna še premajhni, da bi krili najnujnejše potrebe. Vse ceste v občini III. in IV. reda so v slabem stanju (od teh ni niti en kilometer moderniziran!), dve tretjini naših naselij pa še nimata zdrave pitne vode. Da bomo resnično lahko neodvisni pri nadaljnjem razvoju in da bo odpadla potreba po družbeni pomoči, moramo razviti še nekatere delovne organizacije, ki so sicer majhne, a vendarle imajo zdravo osnovo. S tem bi omogočili zaposlitev vsaj še 20 odstotkom prebivalstva v občini. Pomagati pa bomo morali tudi tistim, ki se bodo v celoti posvetili kmetij-

Zaslужni dolgoletni direktor BETI, tovariš Peter Vujčić, med otvoritvenim govorom 26. novembra 1970.

Fotografije iz Metlike in tovarne BETI v današnji številki Dolenjskih razgledov: Ria Bačer in Tone Gošnik.

Med ogledovanjem novega obrata za kodranko v BETI: Milan Sepetavec, Vinko Božič in Niko Belopavlovič sredi živahnega pomenka.

stvu, da bodo lahko živeli človeka dostojno življenje.

In kakšno podporo želimo od slovenske skupnosti? Predvsem to, da bi nam s sofinanciranjem in kreditiranjem pomagala modernizirati vsaj 15 — 20 km cest, približno 15 km vodovoda ter urediti kanalizacijo in čistilne naprave v mestu. Vsaj še tri leta naj bi nam širša družbena skupnost pomagala z dopolnilnimi sredstvi urediti šolstvo. Pomoči so potrebni tudi številni borci, zlasti kmetje, pa tudi sicer moramo postaviti zasebno kmetijstvo na trdnjše noge, s čimer bomo odpravili številne socialne probleme na vasi. Kolikor vem, je republiški izvršni svet v spremenjenem osnutku zakona o nerazvitih to možnost delno že predvidel in menim, da je tako edino prav — sicer bi bila to kazen za pridnega in bi nam morda bilo žal, da smo eno ali dve leti toliko hiteli in delali, da smo se povzpeli na rob razvitosti.

Želim pa tudi, naj bi banke imele vsaj malo več razumevanja tudi za naša manjša podjetja, ki imajo zdrave osnove in določene razvojne programe. Kaj ni bila tudi BETI nekoč majhna tovarna? Razvoj je potrdil, da denar tu ni bil slabo

naložen. Brez vsake nadaljnje podpore pri reševanju naštetih odprtih vprašanj ne bo šlo; brez nje bi doseganji razvoj zastal ali celo nazadoval, občanom pa bi se morali za njihovo pripravljenost lepo zahvaliti in že sprejete samopriskpe v pomoč delovnih organizacij ukiniti.

Pogled v prihodnja leta

Nadaljnji razvoj v občini bo temeljil predvsem na vsem že doseženem, v precejšnji meri pa bo odvisen tudi od razumevanja širše družbene skupnosti (bank in republiških skladov) za naše napore in zdrave razvojne programe.

V gospodarstvu nameravamo razvijati in krepiti predvsem to, kar že imamo. Nekoliko močneje želimo razvijati dejavnosti, ki zaposlujejo moško delovno silo, kot so na primer obrat IMV Novo mesto na Suhorju, Komunalno podjetje, METLIKATRANS in nekatere obrtne dejavnosti, s čimer bi ustvarjali ravnotežje med moško in žensko delovno silo v občini. Še naprej bomo podpirali razvoj družbenega, s pomočjo sklada za pospeševanje kmetijstva pa tudi zasebnega kmetijstva.

Razvoju turizma bo občina posebej skrbno posebnost, saj imamo zanj dobre naravne pogoje. V sodelovanju z občino Črnomelj in sosednjo Hrvatsko bomo še naprej izgrajevali kopališke naprave ob Kolpi ter z enotno politiko razvijali ribolov, lov in gostinstvo. Izgradnja predvidenih cest naj bi omogočila tudi razvoj vinogradniškega turizma, kot ga poznajo marsikje na svetu. V prihodnjih petih letih naj bi se celotni dohodek v občini dvignil od letošnjih 160 milijonov Ndin na 300 milijonov Ndin v 1975, število zaposlenih pa od sedanjih 2.000 na 3.000. Odstotek kmečkega prebivalstva bo v tem času verjetno padel nekaj pod 30 odstotkov.

Na negospodarskem območju bo mo skrbeli predvsem za izgradnjo cest v kraje, kjer je še precej delovne sile in možnosti za razvoj turizma in kmetijstva, vodovodov

BETI — mecen današnje številke

Tisk današnje številke Dolenjskih razgledov je s svojim prispevkom omogočil delovni kolektiv tovarne BETI v Metliki, kateremu se za vsestransko razumevanje in tudi siceršnjo pomoč javno zahvaljujemo.

UREDNIŠTVO LISTA

Modna revija tik pred otvoritvijo novih obratov v tovarni BETI je znova potrdila upravičeno visoki sloves izdelkov metliških trikotazercjev.

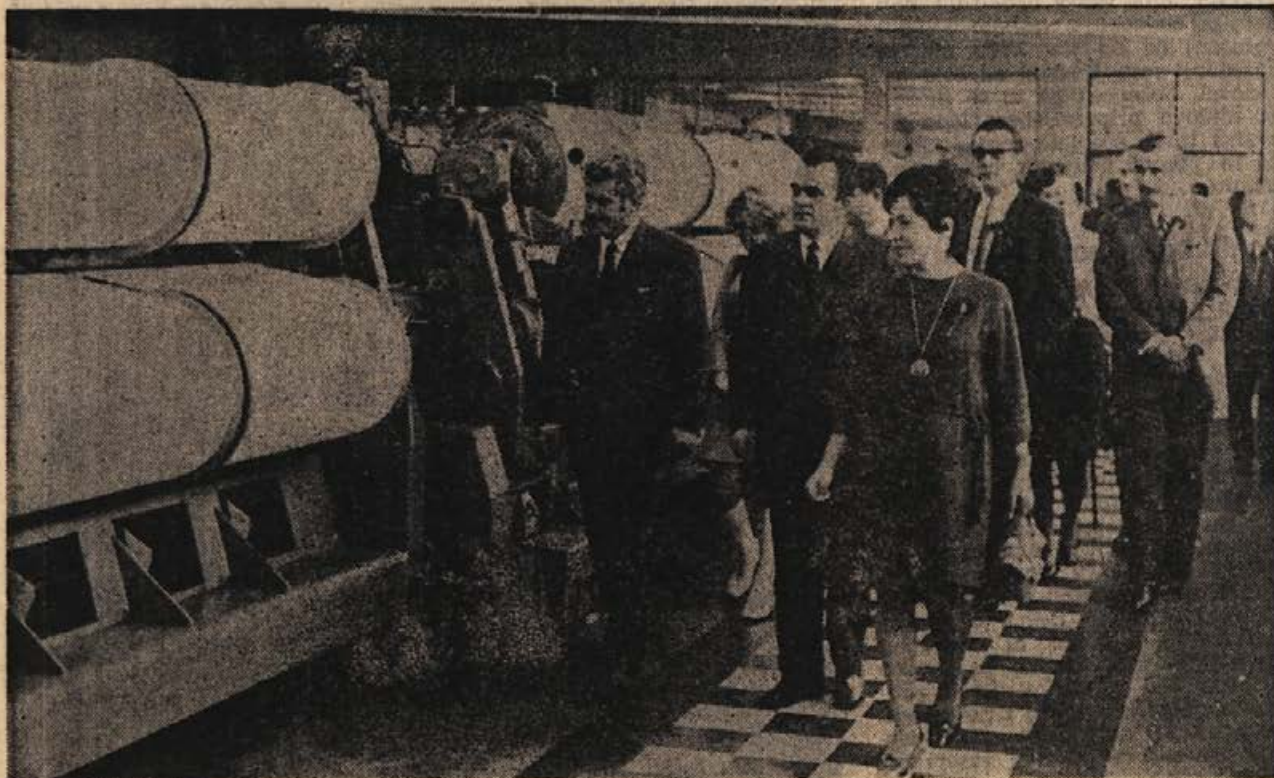
in električnega omrežja. V Metliki bo treba urediti kanalizacijsko omrežje s čistilnimi napravami, novo cestno križišče, ki bo omogočilo nadaljnji razvoj mesta, poskrbeti pa bomo morali tudi za otroško zavetišče, telovadnico in igrišče pri novi šoli. V Podzemlju bo treba urediti šolo in opraviti vrsto drugih manjših komunalnih del po občini. Upam, da nam bo v petih letih ob takem prizadevanju, kot ga poznamo iz nedavne minulosti, veliko tega res tudi mogoče uresničiti.

Ob koncu slavnostne seje občinske skupščine prisrčno čestitam vsem našim delovnim ljudem za dosežene uspehe, še posebej pa kolektivu tovarne BETI in njemu direktorju tovarišu Petru Vujčiču za velik korak, ki ga je domača tovarna dosegla z današnjo otvoritvijo novih proizvodnih prostorov. Hkrati se najtopleje zahvaljujem vsem odbornikom domače skupščine, vsem našim občanom, kot tudi

vsem delovnim organizacijam za najtesnejše sodelovanje in podporo politiki naše občine. Iskreno se zahvaljujem vsem našim prijateljem izven občine, slovenski skupnosti in tudi bankam za vso podporo, ki so nam jo ob naših prizadevanjih nudile v preteklosti.

IVAN ŽELE

DOLENJSKE RAZGLEDE — posebno družbeno-kulturno prilogo Dolenjskega lista, urejajo: Jože Dular, Tone Gošnik (odgovorni urednik), France Grivec, Janko Jarc, Bogo Komelj, Lado Smrekar, Severin Šali in Stanko Skalcar. Lektor: Karel Bačar. Oblikovalec: Marjan Moškon.

Gostje in odborniki občinske skupščine Metlika med ogledovanjem novih naprav in strojev v tovarni BETI (26. 11. 1970)

BETI BELOKRANJSKA TRIKOTAŽNA INDUSTRIJA - METLIKA

Se pred dobrimi 10 leti mlado podjetje BETI ni imelo niti kvadratnega centimetra lastnih delovnih prostorov: začelo je delati v nekdanjih vojaških barakah, takorekoč sredi kopriv in puste gmajne. Danes obratujejo oddelki BETI na 24.000 kv. metrih lastnih poslovnih prostorov.

Letos cenijo proizvodnjo v tej znani metliški tovarni na 140 milijonov dinarjev, po vključitvi novih kapacitet, ki so stekle ob letošnjem občinskem prazniku, pa se bo do konca 1971 proizvodnja v BETI povečala za 100 milijonov dinarjev, s čimer se bo belokranjska trikotažna industrija povzpela v sam vrh tovrstne jugoslovanske industrije!

V zadnjih 10 letih so v tovarni BETI:

- povečali število zaposlenih za 5-krat
- dvignili vrednost osnovnih sredstev za 27-krat

- povečali poslovni sklad podjetja za 80-krat
- realizacija v proizvodnji se je dvignila za 38-krat
- amortizacija se je povečala za 140-krat
- dohodek podjetja je večji za 42-krat
- osebni dohodek se je v tem času povečal za 37-krat
- osebni dohodek na zaposlenega za 7-krat
- skladi pa so se povečali za 38-krat.

Ze letos bo tovarna BETI izvozila na konvertibilno področje za več kot 2 milijona dolarjev svojih izdelkov. — Razen najkvalitetnejšega novega blaga — diolen lofta, ki ga BETI zdaj edina proizvaja v Jugoslaviji, so na trgu tudi že znatne količine odlične volnene preje znamke »NEVEDA« iz Holandije, ki jo BETI zdaj predeluje v svojih novih obratih.

Kolektiv BETI pozdravlja vse delovne ljudi naše domovine in jim vošči srečno, novih uspehov polno 1971. leto!